

ERDÉLY BŐR ÉS EGYENESRÖPŰI.

(Dermaptera et Orthoptera.)

Rendszeres jegyzékbe foglalva

HERMAN OTTO

erd. muz. első segédőr.

— I táblával és irodalom-jegyzékkel. —

ÁLTALÁNOS RÉSZ.

Az európai bőr-¹⁾ és egyenesröpűek megismer-
tetése körül oly elévülhetetlen érdemeket szerzett
Dr. Fischer Lipót H. a maga idejében arra töreke-
dett, hogy classicus műve²⁾ számára az anyagot Eu-
rópának a lehetőségig minden részeiből összevegyítse,
s így jött, hogy a hazánk rovarisméje körül nagy
érdemű erdélyi tudós Fuss Károly úrnak alkalma
nyílt arra, hogy az említett műhöz erdélyi alakok-
kal is hozzá járulhasson.

Daczára annak, hogy Fuss Károly urat a mos-
toha viszonyok jelentékenyen és annyiban hátráltat-
ták, a mennyiben csak egy igen kis területnek futó-
lagos megvizsgálására volt szorítva, mégis már az
első fogás békibizonyította, hogy Erdélynek traditio-
nalis gazdagsága ezekre a rendekre nézve is fennáll.
A felsorolt 38³⁾ faj között mindjárt találkozott egy:

Thamnotrizon transylvanicus Fischer, mely öszves
Európara nézve új volt, s e kedvező körülmény jogot
adott ahhoz a reményhez, hogy a beható kutatás nem
egy új és érdekes jelenséget hozhat napfényre.

A Fuss úr kutatásaira vonatkozó irodalmi mun-
kák Fischer művében, részint pedig a term. tu-
dományi szebeni egyesület IV. és VI. kötetében je-
lentek meg (1853, 1855.)

1855 től fogva mind e mai napig e rendek
ismertetésére semmi sem történt.

Friwaldszky János magánrajza („A magyaror-
szági Egyenesröpűek magánrajza“ lásd a magy. tud.
Academia értekezéseit a term. tudományok köréből,
XII. 1868) sem hozott újat Erdélyre nézve, miután
ez a szorgalmas és jeles vizsgáló az akkoriban még
fennállott politikai határokhoz szorosán ragaszkodott
s béerte avval, hogy az illető fajoknál a Fuss és
Fischer által közlött erdélyi lelhelyekről megemlé-
kezzék. Csak e sorok írójának jutott a szerencse,
hogy hivatalos állásának előnyeit a két rend bővebb
ismertetésére is kiterjeszthesse s így a Fuss Károly
által megindított munkát tovább folytathassa.

Több rendbeli igen kedvező körülménynek kö-
szönhetni, hogy ez a jegyzék már most megjelenhet

¹⁾ A Bőröpűek (Dermaptera), melyeknek typusát a For-
ficulinák (Olla, fülbemászó) képezik, Dohrn magánrajza érte-
l-mében önálló rend gyanánt tárgyalatnak.

²⁾ Fischer L. H. Orthoptera europaea, Lipsiae 1853.

³⁾ Fuss munkálata 40 fajt sorol elé, a melyek közül
kettő: Odontura spinulicauda Ramb: és punctatissima Fischer
a később felhozandó okoknál fogva elesik.

különösen pedig, hogy az eddig ismert fajok számát megkétszerezve, újakat is közölhesen.

A kedvező körülményeket abban találta szerző, hogy önkéntes tanítványai, u. m. papjelölt Pungúr Gyula úr, a ki a Mezőség területét tanulmányozza és ev. tanító Schusztler Károly úr, a ki Kolozsvár környékén gyűjt, hathatósan támogaták; továbbá, hogy Fuss Károly úr egész készletét rendelkezésére bocsátotta. Ez a készlet már azért is igen becses, mert oly példányokat tartalmaz, a melyeket Fischer határozott meg, s azonkívül Erdély déli részét jellemzik. Kedvező volt végre az a rendkívüli előzékenység, a melyet Wattenwyli Brunner Károly úr azzal tanúsított, hogy minden tekintetben classicus gyűjteményét és szakkönyvtárát a szerző előtt megnyitotta, a nehéz *Stenobothrus* nemet részben meghatározta s azonkívül még a *Thamnotrizon* nem maganrajzához szükséges, kiegészítő anyagot is átengedte.

A mi szerző saját gyűjtését illeti, ez kiterjed Kolozsvár környékére, a Mezőségnek déli részére, bővítve egy utazás eredménye által, a melyet szerző 1869 nyarán Erdély szívéen keresztül a keleti havasok (Csik-Gyergyó) közzé tett s a már moldvai területen meredező Csalheu (6000') csúcsáig kiterjesztett, végre egy kisebb utazás eredményével, mely a nyugoti hegység egy részét illette.

Nem akarom állítani, hogy e jegyzékkel Erdély bőr- és egyenesröptűinek a Faunáját bár csak divatos értelemben is kimerítettem; mert tudom, hogy csak egy leíró és az illető rajzokkal ellátott mű közelítheti meg e végezt; de meg vagyok győződve, hogy elégséges lesz arra, miszerint az erdélyi Fauna e részét általánosságban kellőképpen jellemezze s azáltal ez országrész ismertetését némileg előmozdítsa.

SPECIALIS RÉSZ.

Valamint mind azok az állatrendek, a melyek eddig elé Erdély területéről meg vannak ismertetve, úgy a bőr és egyenesröptűek is hozzájárulnak a Fauna délkeleti jellegének támogatásához, a mi azonban nem zárja ki azt, hogy helyenközzön a nyugat alakjai, még pedig olykor igen meglepően ne jelentkezzenek.

Példa gyanánt felhozhatom *Gryllus frontalis* Fieb és *Gryllus melas* Charp, mind a kettő határozottan délkeleti faj s velők szemközt mint a nyugot képviselője; *Gryllus burdigalensis* Latr.²⁾ Hasonló viszony áll *Odonura modesta* Fieb és *Odonura denticauda* Charp: között.

Nem kevésbé érdekesek az egyes fajok és fajsozások elterjedési viszonyai, így például: a hegyi fajoknak lenyomulása az aljakba (*Niederungen*) és megfordítva, miáltal a különféle alakoknak formális csomói képződnek. Így találhatni a Mezőség területén, melynek pusztaszerű jellege csak az aljak alakjaira engedne következtetni, az aljak alakjai mellett, mint: *Gampsoeleis glabra* Hbst, *Stauronotus flavicosta* Fisch és *Stenobothrus nigromaculatus* H. Sch. más-különbűn határozottan hegyi fajokat is, mint: *Pezotettix* Schmidti Fieb. *Platycleis montana* stb. *Pezotettix mendax* Fisch: eddig éppen csak az aljakban találtatott.

Más, szintén érdekes jelenségek közzé tartozik az egyes fajoknak egymás közötti éles határozódása, s evvel ellentétesen ismét más fajoknak szerfelett nagy elterjedése a legkülömbözőbb helyiségekre.

A Csik-Gyergyó Jura havasain azt találjuk pld. hogy a *Thamnotrizon similis* Brunner fajt, a mely a havasi völgyek talpán tartozkodik, a *Thamnotrizon transylvanicus* Eischer faj váltja fel a hegyek oldalábau s ez az utóbbi faj eleintén a *Thamnotrizon cinereus* Zett: társaságában tartja az oldalakat,

hogy később, helyesebben feljebb, magára maradjon s felnyomúljon a szikla gerinczek tövéig s ezeknek bujább növényzettel még fedett közeibe (4500—5000'). Evvel szemben *Platycleis brachyptera* a Gyergyó fennsíkjáról elterjed a legmagasabb csúcsokig, és nem száll alá a voltaképpen aljakba; holott *Pezotettix Schmidti* Fieb: és *Stenobothrus lineatus* Panz: a Mezőség területétől, tehát az aljról, felnyomul a Csalheu csúcsáig s egyáltalában a legmagasabb pontokig. A havasi völgyekben e két fajhoz még *Pezotettix alpina* Koll: is csatlakozik s felnyomul a csúcsokra.

Stenobothrus apricarius L. és *stigmaticus* Rambs a havas aljakat tartják; *Chrysochraon dispar* Heyer. a havasi völgyekben a patokok szélein fordul elé, az oldalakban *Chrysochraon brachypterus* Oesk. váltja fel; e két faj között ugyan azt a viszonyt észlelhetni az előhegységekben is.

Stenobothrus elegans Chp: és *Oedipoda coerulescens* Fabr. az egész területen s a havasaljakba is előnyomulva el vannak terjedve; *Oedipoda variabilis* Pallas, más Faunákban csak kis helyiségekre van szorítva, holott Erdélyben *Caloptenus italicus* L. társaságában az aljakban általánosan, helyenként éppen nagy számmal terjed el, hasonlóképpen, de már csak a Mezőség területére szorítkozva *Stenobothrus miniatus* Chp. és *Stauronotus flavicosta* Fisch. is.

Az elterjedési viszonyaiban oly igen érdekes *Sphingonotus* (*Oedipoda*) *coeruleus* L. a mely Friwaldszky szerint Pest környékén homokos dombokon fordul elé, Erdélyben annak a helyiségnek megfelelő aljakban teljességgel hiányzik, előfordul ellenben keleten a Békás folyó görgetegein, nyugaton Kolozsvár mellett a Szamoséin, utóbbi helyen igen nagy számmal; Erdély területén tehát éppen azokat a sajátjá-

²⁾ E faj az egész magyar Faunára nézve új.

gos elterjedési viszonyokat tünteti elé, a melyekre már Fischer műve is utalt.⁵⁾

Egészen sajátosságok a *Gryllus burdigalensis* Latr. elterjedési viszonyai. — A *G. burd.* eddig inkább mint délnyugoti faj volt ismeretes. A menyire eddigi kutatásaim terjednek, e fajt kizárólag csak a Mezőségeken fekvő, sok tekintetben igen érdekes Bottavölgyben (Mező Záh mellett*) még pedig déli oldalán egy csekély kiterjedésű, kissé posványos, sós helyén találtam; evvel szemközt ismét *Gryllus frontalis* Fieb. nem csak nagy elterjedést mutat, hanem tartozódása helyei által is nevezetes, a menyiben eddig elé átátanosan mint a bokrok lakója volt ismeretes, holott a Mezőségeken a martok kopár oldalába ássa lyukait, Kolozsvár környékén pedig a káposztás földeken és a vetések silányabb helyein fordul elé, még pedig nagy számmal.

A *Nemobius* nemhez tartozó fajok eddig nem találtattak Erdélyben.

Az elterjedési viszonyok többi részét, a menyire az eddigi kutatásokból ismeretes, a rendszeres jegyzékhez csatolt lelhelyek illusztrálják.

Most pedig legyen megengedve, hogy a szükséges kiigazításokra s némely fajok megvilágítására szánjak néhány megjegyzést.

Azok a helyreigazítások, a melyek az előttem adott közleményekre nézve szükségesekké válnak, jelen jegyzéknek azokkal való összevonnak által alapíthatók meg. Fuss Károly úrnak 1855-ki közléséből kitörleendő: *Odontura punctatissima* Fisch és *spinulicauda* Ramb: helyökbe lépven *Odontura albivittata* Kollar és *elegans* Fieb.:

Irodalomtörténelmi tekintetben nevezetes *Pezotettix Schmidti* Fieb. Ezt a fajt Fuss úr *Pezotettix Fussi* Fischer (in litteris) név alatt küldte meg nekem, a miből következik, hogy Fischer e fajt, munkája megjelenése után, helyesen megkülönböztette ugyan, de ki nem adta, miáltal lehetségessé vált, hogy Fieber e fajt újból felfedezte, leírta és Schmidtnek dedíálhatta.

Pezotettix frigida Bohemann ellen, a melyet Fieber (in litteris) szintén Erdélyből határozott meg, sok, alapos kifogás létezik. A tudomány ezt a fajt közép Európában csak a jegérek (Gletscher) regiojából, továbbá mint ugyan e földrésznek legéjszakibb részeit jellemző alakot ismeri, Erdélyben való előjövetele tehát több mint kétes, mert legmagasabb csúcsaink sem erik el az örök hó regioját s természetesen jegékről nem lehet szó. Azonkívül megessett, hogy 1809-ben ugyan azokat a pontokat vizsgáltam meg, a melyekről az allítólagos *P. frigida* Boh. származott⁶⁾ ott azonban csak *P. alpina* Kol-

lar fordult elő és azt sejttem, hogy Fieber a szinezet hasonlósága által félrevezetve egy *Pezotettix alpina* ből sütötte ki a *frigida*-t.

Kiigazítást igényel még a Fuss Károly úr közlésében (1855) előforduló *Thamnotrizon cinereus* Zett. is, mely az előttem fekvő Fuss féle példányok szerint voltaképpen *Thamnotrizon austriacus* Türk⁷⁾. E fajt Fischer nem különböztette meg.

Az ebben a jegyzékben előforduló *Stenobothrus pullus* Philippi fajra nézve megjegyzendő, hogy ez Philippi munkája: *Orthoptera Berolinensia. Dissertatio inauguralis* 1830, óta már kétségessé kezdett válni, miután Philippi után egy természetbuvár sem látta.

Maga Fischer (a Freiburgi) is csak a Philippi leírását és hibás rajzát közli, mint nem kevésbé Fischer de Waldheim is⁸⁾, a ki e fajt Eversmann állítása alapján belé vonta a déli orosz Fauna körébe, de ismét csak a Philippiféle leírást és rajtot reprodukálta. Én e fajt sem a Brunnerféle, sem a bécsi, császári muzeum gyűjteményeiben nem találtam és Gerstäcker A. úr tudósítása szerint a berlini gyűjteményekben sem létezik, öszvesen tehát annyi mint ismeretlen; annyival is inkább, miután az eredeti leírás és rajz hiányai a reprodukciók során, mint ez rendszeresen történi szokott, csak nagyobodtak. Ennél az oknál fogva jónak láttam e faj hiteles, erdélyi példányok szerint készült rajzát e jegyzékhez csatolni, (lásd I tábla 1—4 ábra).

Stenobothrus pullus Philippi a Fischer felállította első osztály e jegyű alsztályához tartozik:

Sectio I: *Antennis subtiliformibus*;

Subsectio c: *Carinis pronoti lateralibus ante medium appropinquatis, distincte flexuoso angulatis, postice divergentibus.*

Diagnosis:

Stenobothrus fusco-badius, capite declivi, testaceo, vertice fusco, striga pone oculos nigra; lobis deflexis vitta lata, brunnea, infra testaceis; elytris ♂ ovatis, obtusis, obdominis longitudine, unicoloribus; ♀ lanceolatis abdomine brevioribus vel dilatatis abdomine longioribus; area scapulari ♂ ♀ dilatata; femoribus posticis pallidis externe fusco trivittatis intus bivittatis; tibiis posticis tarsisque rubris, geniculis nigris, abdomine flavo. Longitudo ♂ 15 m. m. ♀ 24 m. m.

A ♂ a röptyök szabásában megközelíti a *Stenobothrus*: variabilist avval a különbséggel, hogy végeik jobban kiszélesednek s igen elkerekítettek.

Fő ismertető jelei: tarkasága, melyben feljül áll minden fajrokonán; a lehajló karélyok alsó szélén elterülő széles, világos, felfelé csipkés szegélye; a hátsó lábszárak élénk cinober vörös színe. A szár-

⁵⁾ Például Szt. Gotthard a Sweizban, Dunavölgy Bécsnél, Athéne stb.

^{*}) Többek között mint a *Paeonia tenuifolia* lelhelye ismeretes.

⁶⁾ Borszék környéke.

⁷⁾ Leirattott: Wiener entomologische Monatschrift 1860 IV. kötet pag. 85, és ismételve rajz mellett: Brunner de Wattenwyl Disquisitiones orthopterologicae Bécs 1861.

⁸⁾ Fischer de Waldheim Entomographie de la Russie, Moscou 1846—1849 Tom IV.

nyak (alae) a rövid röptyűjű (elytrae) nőstényeknél is aránylagosan ki vannak fejlődve. A többire nézve az ábrák bő felvilágosítást adnak.

Tartózkodási helyei; a fenyvesek irtványai és verőfényes helyei, különösen erdei utak, a melyeken szeret sütkérezni. Szökése magasra és meszire megyen.

A mi a két új *Thamnotrizon* fajt illeti, ezekre nézve már most is arra a magánrajzra utalok, a mely legközelebről megjelenik s az eddig felfedezett összes fajok leírását és ábráit hozza; e helyen éppen csak az általános jellemzésre szoritkozom:

Thamnotrizon Mikói n. sp.**) legközelebb áll a *Th. apterus* Fabr. fajhoz, melytől világos homloka által különbözik; a szintén hasonló *Th. transylvanicus* Fisch. fajtól megkülönbözteti a ♂ nemzőfogó feleinek egyenessége, a ♀ tojó csövenek felé görbült volta.

Thamnotrizon Frivaldszkyi n. sp. Hagyma zöld, háta ritkán fahéjszínű lehelettel. Fejetetején egy sötét fekete, finoman elválasztott kettős csik, mely ha enyésző, a fej csucsán két pontot hagy hátra. Szeme mögött szintén egy fekete szalag mely a lehajló karélyokra is atmegyen, kisebb nagyobb mértékben kiszélesedik, s az utóbbi esetben a háttest első gyűrűire is kiterjed. A ♂ röptyűi valamennyi faj között a legjobban kifejlődöttek s a háttestnek két harmadát fedik. A ♀ tojócsöve középhosszaságú, karcú, egyenes majdnem áridomu. A him nemzőrészfogójának felei rövidek, hosszúságuk alsó harmadán egyfogasok s a fog táján kivastagodottak.

Most már csak a rendszeres béosztáshoz van még egy szavam.

Kellő megalapítás és felhatalmazás nélkül nem adhatom a Brunner de Wattenwyl által összeállított, s részben már kéziratban kész rendszernek az interpretációját, habár az ott kifejtett elveket teljes meggyőződésből osztom. Jelen jegyzékemben tehát még azt a rendet követem, a melyet Fischer H. L. megalapított, s a mely a kitűzött czélnak egyelőre meg is felel.

Rövidítések. F. = Fuss Károly

P. = Pungúr Gyula

S. = Schuszter Károly

H. = Herman Ottó, jeléül annak,

hogy az illető fajok ki által és hol gyűjtettek.

Gen. = Genus.

S Gen. = Subgenus.

I.

Dermaptera Dohrn.

1. Gen: **Labidura** Leach.

1 *riparia* Linné. F. Nagy Szeben, Vizakna, H. Kolozsvár.

2. Gen: **Labia** Leach.

2 *minor* Linné. F. Nagy Szeben, P. Mező-Záh, H. Kolozsvár.

3. Gen: **Forficula** Linné.

3 *biguttata* Latr: F. Vizakna.
4 *auricularia* L: F. Pestere, Brassó, Borszék, H. Kolozsvár⁹⁾, Maros Vásárhely, Gyergyó (Belkény), Tölgyes, Balánbánya (Csik), Parajd, Szováta, Korond, Mező Záh, Szt. László, Szurduk, Torda és Koppánd (hasadékok).

5 *albipennis* Charp: H. Mező Záh, Kolozsvár.

4. Gen: **Chelidura** Latr:

6 *acanthopygia* Gené H. Kolozsvár (Bükk) F. N. Szeben.

II.

Orthoptera Olivier.

1. **Cursoria** Latr.

Család: Blattina Burm:

1. Gen: **Blatta** Linné.

1 *lapponica* L: F. Nagy Csűr, Vöröstorony (Prolodistye), Talmács, Nagy Szeben. H. Kolozsvár, Gyergyó Szt. Miklós, Balánbánya, Parajd, Szováta, Tölgyes, M. Záh.

2 *livida* Fabr: F. Nagy Szeben (Rothberger Wald) H. Kolozsvár, P. Mező Záh.

2. Gen: **Alphlebia** Brunner.

3 *maculata* Schreb: H. Kolozsvár (szénafű és kertek).

4 *punctata* Charp: H. Kolozsvár, Mező Záh, Kis Bánya. F. Margód.

3. Gen: **Periplaneta** Burm:

5 *orientalis* L. F. Nagy Szeben¹⁰⁾.

2. **Gressoria** Fieber.

Család: Mantodea Burm:

4. Gen: **Mantis** Burm:

6 *religiosa* L. F. Nagy Csűr (Zackelberg) igen kis, szép alakok Empusa szerű röptyűkkel. H. Kolozsvár, Mező Záh, Torda.

3. **Saltatoria** Latreille.

Család: Gryllodea Burm.

5. Gen: **Xya** Latr.

7. *variegata* Charp. P. Déés.

6. Gen: **Gryllotalpa** Latr.

8. *vulgaris* Latr. Az aljaktól a havasi völgyekig, egyáltalában a meddig a földmivelés terjed.

7. Gen: **Myrmecophila** Latr.

9 *acervorum* Panz: F. Nagy Szeben, Praesbe.

⁹⁾ A következő fajjal együtt az Alnusnak más rovarok által öszvegyöngyölt leveleiben igen gyakori.

¹⁰⁾ Erdély éjszakai részében még hiányzik.

***) Gróf Mikó Imre ő Exzellenstíjának, minden tudományos törekvés buzgó előmozdítójának ajánlva.

8. Gen: **Oecanthus** Serville.
 10 pellucens Scop. *F.* Nagy Csűr, Szász-
 csor, Nagy Selyk.
Sch. Kolozsvár.
H. Torda.
9. Gen: **Gryllus** Burm.
 11 burdigalensis Latr. *H.* Mező Záh
 (Bottavölgy)¹¹⁾.
 12 frontalis Fieb. *H.* Kolozsvár, Mező Záh.
P. Maros Vásárhely.
 13 melas Charp. *H.* Kolozsvár, Mező Záh,
 Torda.
 14 campestris L. *F.* Szében.
H. Kolozsvár, Mező Záh,
 Balán.
 15 domesticus L. *H.* Kolozsvár, Csik Szt.
 Domokos.
P. Mező Záh.
F. N. Szében.
 Család: **Locustina** Burm:
10. Gen: **Ephippigera** Serv.
 16 vitium Serv. *F.* Nagy Csűr, Újfalú,
 (varietas violascens).
H. P. Mező Záh, Torda,
 Szurduk.
Sch. Kolozsvár.
H. Szurduk, Torda.
11. Gen: **Odontura** Ramb.
 17 denticauda Charp. *F.* Remete, Gelenczkő.
F. *H.* Balánybánya¹²⁾.
H. Piricske (Gyergyó).
 Kolozsvár
P. Mező Záh.
 18 affinis Fieb. *H.* Kolozsvár.
 19 modesta Fieb: *H.* Balánbánya, Verestó,
 (Békás), Mezőhavas
 (4000').
 20 camptoxypha Fieb. *F.* Nagy Csűr, Margód.
H. Mező Záh, Parajd,
 Balánbánya, Verestó
 (Békás), Gyergyó Szt.
 Miklós, Kolozsvár.
 21 elegans Fieb¹³⁾ *F.* Nagy Csűr.
H. Mező Záh, Gyergyó
 Szt. Miklós.
 22 serriocauda Fabr. *H.* Balánbánya (Csofron-
 ka kő alja) Gyergyó
 Szt. Miklós.
- 23 albovittata Kollar. *F.* Nagy Csűr, Szász-
 sebes.
H. Mező Záh, Szováta,
 Szt. László, Torda,
 Koppánd, Kolozsvár.
 24 discoidalis Fieb. *H.* Nyárad Szereda,
 Parajd.
12. Gen: **Phaneroptera** Serv.
 25 falcata Scop. *H.* *P.* Mező Záh,
H. Torda, Kolozsvár.
13. Gen: **Saga** Charp.
 26 serrata Fabr. *H.* Kolozsvár (ritka).
14. Gen: **Conocephalus** Thunberg.
 27 mandibularis Charp. *F.* Nagy Csűr,
 (Zackelberg), Fieber
 gyűjteményében).
15. Gen: **Orchelimum** Serv.
 28 dorsale Latr. *H.* Mező Záh, Kolozsvár.
16. Gen: **Xiphidium** Serv.
 29. fuscum Fabr. *H.* Nyágra (Csalheu alja)
 Kolozsvár, Torda.
 30 hastatum Charp. *H.* Mező Záh.
17. Gen: **Locusta** Serv.
 31 viridissima L. *F.* Szében.
H. Mező Záh, Kolozsvár,
 Maros Vásárhely, Ba-
 lánbánya,
 Torda.
 32 caudata Charp. *H.* Mező Záh, Kolozsvár,
 Orotvavölgye.
 33 cantans Fuessly *F.* Remete, Gelenczkő.
H. Szováta, Balánbánya,
 Nyágra.
18. Gen: **Gampsocleis** Fieb.
 34 glabra Herbst. *H.* Mező Záh, Torda.
19. Gen: **Thamnotrizon** Fischer.
 35 Friwaldskyi Herm. Gyergyó Szt. Miklós,
 Kolozsvár.
 36 similis Brunn. *H.* Mező Záh, Gyergyó
 Szt Miklós, Balán-
 bánya, Szováta.
 37 apterus Fabr. *H.* Verestó (Békás Szu-
 hárd alja).
 38 Mikóí Herm. Balánbánya (Öcsém-
 tető, Egyeskö).
 39 transsylvanicus Fisch. *F.* Vöröstorony,
 Szt. Anna, Oláhfalú,
 Tolvajos, Borszék,
 Ünökő. *H.* Balánbá-
 nya.
 40 gracilis Br. *H.* Mező Záh, Kolozs-
 vár, Sz. László, Kop-
 pánd.
 41 austriacus Türk, *F.* Nagy Csűr,
H. Parajd, Szováta, Ve-
 restó, Kolozsvár, Szt.
 László, Torda.

¹¹⁾ Fischer szerint: „Habitat in Europa australiori in Gallia meridionali: Burdigalae (Latreille), Severs (L. Dufour), Tours (Rambur); in Hispania: Cartagenae (Dr. Haudschuh); in Sicilia prope Syracusas (D. Zeller).
 Brunner de W. gyűjteményében Dalmatiából.

¹²⁾ Herbich *F.* úr tudósítása nyomán ez a faj ezidén a Gyergyó területén millió számra szaporodott fel, úgy hogy a községek irtóháborúhoz folyamodtak.

¹³⁾ Az öszves magyar Faunára nézve új.

- 42 cinereus Zetterst. *H.* Parajd, Balánbánya, Békás, Sz. László, Torda, Koppánd, Kolozsvár.
20. **Platycleis** Fieb.
43. grisea Fabr. *F.* N.- Csűr
H. Mező Záh, Örke, Kolozsvár, Szakál, Szt. László, Szurduk, Torda, Koppánd.
- 44 montana Kollar *P.* Mező Záh.
- 45 bicolor Philippi *F.* N. Csűr.
H. Mező Záh, Kolozsvár, Tóhat, Szováta, Tölgyes, Szt. László, Torda.
- 46 brevipennis Chrp. *H.* Mező Záh, Parajd, Balánbánya, Kolozsv.
- 47 brachyptera L. *F.* Borszék, Tihutza.
H. Parajd, Gyergyó Szt. Miklós, Balán, Csalheu (6000').
21. Gen. **Decticus** Serv.
- 48 verrucivorus L. Az aljaktól a havasi rétegekig elterjedve.
Család: **Acridiodes** Burm.
22. Gen: **Chrysochraon** Fisch.
- 49 dispar Hey. *H.* Balánbánya, Nyágra, Kolozsvár, Tordai hasadék.
- 50 brachypterus Ocskay *F.* Praesbe
H. Balánbánya, Nyágra, Kolozsvár, Sz. László.
23. Gen. **Stenobothrus** Fisch:
- 51 declivus Brissont d. B. *F.* Nagy Csűr.
H. Kolozsvár, Torda.
- 52 elegans Chrp. *F.* Szeben, Nagy Csűr.
H. Mező Záh, Maros Vásárhely, Parajd, Balánbánya, Gy. Szt. Miklós, Kolozsvár.
- 53 dorsatus Zett. *F.* Nagy Csűr
H. Kolozsvár, Mező Záh, Torda, Gy. Szt. Miklós, Balánbánya, Korond, Tölgyes Szt. László.
- 54 pratorum Fieb. *F.* Nagy Csűr.
H. Kolozsvár, Mező Záh, Parajd, Balánbánya.
- 55 crassipes Ocskay. *H.* Mező Záh, Bucsina, Koppánd, Torda, Kolozsvár.
- 56 lineatus Panzer. *F.* Nagy Csűr, Fenyőfalva.
H. Kolozsvár, Koppánd, Torda, Parajd, Balánbánya, Verestó, Csalheu (6000'), Tölgyes. Gy. Alfalu, Orotva.
- 57 nigromaculatus *H. Sch.* F. Nagy Csűr.
H. Mező Záh, Kolozsvár, Torda.
- 58 stigmaticus Ramb. *H.* Mező Záh, Balánbánya, Gyergyó Szt. Miklós, Parajd, Békás, Nyárad Szereda, Szováta, Koppánd.
- 59 viridulus L. *F.* Oláhfalva.
H. Szováta, Parajd, Balánbánya, Bucsina.
- 60 rufipes Zett. *H.* Mező Záh, Parajd, Balánbánya, Nyárad szereda, Szováta, Korond, Gy. Szt. Miklós, Gyümölcsénes, Csalheu alja, Tordai hasadék.
- 61 apricarius L. *H.* Balánbánya, Bucsintető, Vereskő alja, Csofronkakő alja (Csik), Békás, Gyümölcsénes, Tölgyes, Tordai hasadék, Kolozsvár.
- 62 haemorrhoidalis Chp. *F.* Szt. Anna tava körül.
H. Gy. Szt. Miklós, Balánbánya, Békás, Csalheu csúcs (6000').
- 63 miniatus Charp. *F.* Nagy Csűr.
H. Mező Záh, Tordai hasadék.
- 64 melanopterus Bork. *F.*?
H. Tölgyes, Békás, Nyágra.
- 65 pullus Philippi. *H.* Bucsintető, Balánbánya, Verestó (Békás szoros).
- 66 variabilis Fieb. A következővel mindennél elterjedve.
- 67 biguttulus L.
24. Gen: **Gomphocerus** Auct.
- 68 biguttatus Chrp. *H.* Torda (a hasadék előtti dombok kopár helyein).
- 69 rufus *H. Sch.* *F.* Nagy Csűr.
H. Kacza (Mezőhavas) Békás, Zsedánypatak, Nyágra, Kolozsvár, Tordai hasadék.
25. Gen: **Stauronotus** Fischer.
- 70 flavicosta Fisch. *F.* Oláhfalva.
H. Mező Záh, Kolozsvár, Szt. László, Torda.
26. Gen: **Stetheophyma** Fisch.
- 71 variegatum Sulz. *F.* Oláhfalva.
H. Balánbánya.

27. **Mesostethus** Fieb.
72 grossus L. *F.* Nagy Csűr.
H. Kolozsvár, Balánbánya, Parajd, Gy. Szt. Miklós, Orotva, Verestó.
P. Mező Záh.
28. Gen: **Epacromia** Fisch.
73 thalassina Fabr. *H.* Mező Záh, Kolozsvár.
29. Gen: **Parapleurus** Fisch.
74 typus Fisch. *F.* Nagy Csűr, Margod.
31. Gen: **Pezotettix** Burm.
75 alpina Kollar. *F.* Borszék
H. Balánbánya, Csalheucsúcsa, Kolozsvár.
76. **Schmidtii** Fieb. *F.* Boitza, Resinár, Szász Régen.
H. Mező Szakál, M. Záh, Parajd, Szováta, Gy. Szt. Miklós, Balánbánya, Orotva, Csalheucsúcsa.
- 77 pedestris L. *H.* Békás, Verestó (Szuhárd alja).
- 78 mendax Fischer. *H.* Mező Szakál, Szt. László, Kolozsvár.
31. Gen: **Caloptenus** Burm:
79 italicus L. *F.* N. Csűr, Ujfalu.
H. Mező Záh, Kolozsvár, Tordai hasadék, Szurduk, Koppánd.
32. Gen: **Pachytylus** Fieb.
80 migratorius L. *F.* Nagy Szeben.
Az erdélyi muzeumba került 3 példány az 1847 sáskasereg-ből származik.
- 81 stridulus Fisch. *F.* Nagy Csűr, Margód. Borszék, Királykő.
H. Mező Záh, Parajd, Balánbánya, Kolozsvár.
33. Gen: **Oedipoda** Latr.
S. Gen: **Sphingonotus** (Oedipoda) Fieber.
82 coeruleus Fabr, *H.* Zsedánypatak, Kolozsvár.
34. Gen: **Urnissa** Stål.
S. Gen: **Ctyphippus** (Oedipoda) Fieber.
84. coerulescens L. *F.* Nagy Csűr, Ujfalu, Oláhfalva, Szászváros.
H. Kolozsvár, Mező Záh, Gyergyó Szt. Miklós, Tordai hasadék, Felső-Füle, Kisbánya, Szurduk.
- 35 Gen: **Tomonotus** Fieb.
84 variabilis Pallas. *F.* N. Csűr, Ujfalu.
H. Kolozsvár, Mező Záh, Tordai hasadék.
36. Gen: **Tettix** Charp.
85 subulata L. *F.* Fenyőfalva, N. Szeben, N. Csűr.
H. Kolozsvár, Mező Záh, Maros-Vásárhely, Csalheucsúcsa.
- 86 bipunctata L. *F.* Kerczesora, N. Csűr, Holczmány, Disznód.
H. Kolozsvár, Mező Záh, Maros Vásárhely, Szováta, Balánbánya (4000 lábíg).
- 87 Schranki Fieb. *F.* Nagy Csűr, Kerczesora.

IRODALOM.

a melyre az erdélyi Bőr- és Egyenesröpűek jegyzéke támaszkodik.

Fabricius J. C. Entomologia systematica etc. Hafniae 1792/98.

Philippi R. A. Orthoptera Berolinensia. Dissertatio inaug. Berolini 1830.

Burmeister Dr. H. Handbuch der Entomologie II. Berlin 1835.

Serville M. Audinet. Histoire naturelle des Insectes. Orthoptères, Paris 1839.

Fischer de Waldheim Gotthelf. Entomographie de la Russie IV. Moscou 1846—1849.

Fischer D. H. L. Orthoptera europaea Lipsiae 1853.

Fieber F. X. Synopsis der europaeischen Orthopteren etc. Lotos III. Jahrgang 1854.

Fuss Carl. a Beitrage zur „Orthopteren Fauna Siebenbürgens“ in den Verhandlungen und Mittheilungen des Vereins für Naturwissenschaften in Hermannstadt 1853 und 1855.

Türk Rudolph. Uiber die in Oesterreich unter der Enns bis jetzt aufgefundenen Orthopteren. Wiener entomologische Monatsschrift 1860.

Brunner Dr. Carolus. Disquisitiones orthopterologicae. Wien 1861.

Graber Vitus. Die Orthopteren Tyrols. In den Verhandlungen der kk. zool. bot. Gesellschaft Wien 1867.

Frivaldszky János. A magyarországi Egyenesröpűek magánrajza. Magy tud. Academia kiadványa XII. szám 1868.

Singer Dr. Jacob. Die Orthopteren der Regensburger Fauna. Jahresbericht des k. Lyceums in Regensbrg 1869.

Fuss Carl. „Zur näheren Kenntniss von Myrmecophila acervorum Panz. XX. Jahrgang der Verh- und Mitth. des siebenbürg: Vereines für Naturwiss. in Hermannstadt.

A tábla magyarázata.

Fig. 1 Stenobothrus pullus Phil ♂

„ 2 „ „ „ ♀

„ 3 ♂ felfülről, a röptyű és szárny szabást előtűntetve.

„ 4 a bal röptyű háromszor nagyítva s az erezetet előtűntetve:

μ = Vena mediastina

σ = „ scapularis

ε = „ externomedia

ε'' = „ subexternomedia

* = „ intercalata

ι'' = „ internomedia

ι' = „ subinternomedia

α = „ analis.

Stenobothrus pullus, Philippi.

1.

2.

3.

